

TOPONÍMIA ALS POETES LLORENTINISTES DE L'ALCÚDIA (RIBERA ALTA)

Anna CUCÓ i OLIVER

El segle XX ens presenta a L'Alcúdia un escriptor significatiu: *Calvo Acacio*; amb ell s'inicia el cicle de poetes que escriuen seguint els models emprats en la Renaixença; la llengua utilitzada per aquest «exègeta» de Llorente (com li diu Ricard Blasco) fou dissortadament el castellà i ell mateix proposà la coronació de Llorente.

És el 1892, quan naix a L'Alcúdia el continuador dels llorentinistes: *Llorenç Millo*; el seu estil s'inclou dins del paisatgisme sentimental i el lema jocfloralesc. Els seus poemes publicats en butlletins locals són: *Himne a la Verge*, *Pregó de la festa*, *Bon dia mos dóne Déu*, *Ahir i hui: noves estampes alcudianes*.

Uns anys més tard, mitjançant els versos d'*Inocenci Signes i Ruiç*, continuarà aquesta temàtica. La seua obra resta inèdita, sols aparegüeren alguns poemes en programes de festes. Cal destacar: *El bateig*, *Rapsodia riverenca*, *Canta la nit*, *Cant a la morta viva*, dedicat a la llengua, *Amunt!*, *Volers filials*, *Recordança*, *Alcudiana polida*.

Es amb *Joan Martí i Gallur* (1927) on tanquem aquest grup de poetes. La seua temàtica se centra en el seu poble: L'Alcúdia, la seua terra a la qual canta, i també són molt presents en ell les idees que postulaven els Jocs Florals, dels quals ha estat repetidament guanyador.

Un cop vista la bibliografia d'aquests autors, proposarem com a objectiu d'aquest treball analitzar l'abundant *toponímia* que aquests poetes esmenten a fi de cantar el poble, la comarca, el país dels seus amors.

La influència de Llorente sobre aquests autors localistes és ben evident; tots sabem la doctrina que l'envoltà: visió patrimonial del paisatge i un sentiment conformista de l'existència.

La nostra llengua només seria apta per a cantar els tòpics de l'horta opulenta i la llauradora bledana, o bé, l'altra especialitat: el cant a la Pàtria, la Fe i l'Amor, simbolitzades en figures del nostre passat històric: Jaume I, A. March, Sant Vicent...

El seu èxit contaminà els contemporanis de Llorente i per a les generacions següents fou un *espill* en el qual la seua imatge es reflectí molt de temps. Aquesta influència pòstuma s'explica per l'analfabetisme literari d'aleshores, que comportà una reduïda «vida literària» circumscribida a manifestacions en ateneus, teatres, periòdics o la festa del Jocs Florals. Potser ells no podien anar més lluny d'on arribaren puix en un període de temps tan reduït és impossible de desfer una esterilitat literària tan arrelada. Bé o mal aquests poetes van respondre al problema del moment i, gràcies a ells, nosaltres avui hem arribat al lloc on estem.

En els tres poetes alcidians, crida l'atenció l'abundància de toponímia que s'hi esmenta. Els seus versos són autèntiques estampes pobletanes.

Una qüestió evident que apareix quan llegim aquests poetes és: *Quina funció rep el topònim?, És constant l'ús del topònim?*

Davant d'aquestes preguntes, sols ens queda reflexionar sobre la paraula en qüestió.

Pompeu Fabra, al *Diccionari de la Llengua Catalana*, defineix el terme *toponímia* com el conjunt de noms de lloc d'un país. Aquests noms de lloc esdevindran per als poetes quelcom que forma part de la seua vida, del seu poble i ho consideren com a patrimoni col·lectiu. S'hi esdevé una relació de possessió entre el poeta i el topònim. Una relació d'intimitisme.

Però aquests noms de lloc no són posseïdors de sentit, de significació. Si el poeta anomena L'Alcúdia, Ribera, Xúquer..., no vol designar éssers concrets, individuals, sinó sols denotació d'objectes. Malgrat tot, aquests objectes poden participar en el significat col·lectiu del poema i dins de l'enciclopèdia de l'autor i lector models, pot rebre un sentit concret: una realitat tangible, un mot amb connotacions de la mare terra, el senyal d'identitat del poeta i del seu poble. Per tant, el topònim rebrà sentit quan produeixa certes evocacions i suggestions en el lector. Una prova d'açò, la tenim en el poeta localista I. Signes que inicia la seua obra *El timbaler de L'Alcúdia* dient:

«Tal vegada conegues, no és casualitat, noms i patroníms, partides, carrers i coses que et recorden el boirós passat d'aquells temps primerencs del nostre País Valencià».

Com observem, el topònim és l'origen, el signe d'identificació del poeta i del seu poble.

—FREQUÈNCIA D'APARICIÓ DELS TOPÒNIMS:

En l'obra d'aquests autors (Llorenç Millo, I. Signes i Joan Martín), l'aparició dels topònims és molt variable: de poemes amb poca quantitat fins a altres amb un gran nombre. Es pot afirmar que en cada poesia hi apareix almenys un topònim i aquell més freqüent és *L'Alcúdia* com a element simbòlic d'aquella terra plena de sentiments i records.

Els topònims comuns a tots tres poetes són els següents:

—Toponímia major: *L'Alcúdia, Ribera, València, Antella*.

—Toponímia menor: *Albufera, Séquia Reial, Xúquer, Matamon¹, Manus², Caroig³, Murta⁴*.

També trobem altres topònims amb una aparició menor:

—Toponímia major: *Carlet, Cullera, Sueca, Algemesí, Guadassuar, Carcaixent, Alginet, Alzira, Xàtiva, Manises, Benimodo, Alcàsser, Morvedre*.

—Toponímia menor: *Séquia Vella, Terra Blanca⁵, L'Almaguer⁶, el Ressalany⁷, Batallar⁸*.

—Toponímia urbana: *el Serrallo, carrer de la Barrera, carrer dels Forrellats, carrer de Baix, carrer de l'Estació, carrer de Sant Antoni, carrer de Sant Cristòfol, carrer de Sant Roc, Carrer Nou*.

Aquests topònims junt amb la freqüent aparició del nom Verge de l'Oreto i figures del passat històric: Jaume I, Sant Vicent, A. March..., formen una *isotopia* patètica comuna als tres alcidians; aquest conjunt de topònims i noms donen una tonalitat al text, un sentit patètic. Finalitzada la lectura dels poemes d'aquests autors ens queden unes vivències, integrades en eixa terra, en eixe poble. Però, a més, trobem altres mots que no són exactament topònims però que tenen relació amb ells. Són noms comuns de llocs que designen una porció determinada de l'espai.

Podem establir una relació entre *topònim* i *noms comuns de lloc* ja que si es diu «la plaça», tots els habitants de L'Alcúdia saben que es referix a la Plaça Major; l'article determinant no funciona com a presentador sinó com a element actualitzador ja conegut pel parlant. Així, trobem els següents noms comuns de lloc: *la plaça, les eres, l'horta, la nòria, la séquia, el camp, la masia, la barraca, la muntanya, el riu, el barranquet...*

A més d'aquestes realitats tangibles que designen els topònims, trobem malnoms i cognoms típics de L'Alcúdia:

—Malnoms: *Tonet de Amores, l'Esgarrany, Linares, l'Encatarrà, Pedro les Vaques, Nadalet, Paco la Farina, Mestre García, Batistet el Paler, Mantellina, Mal Fuster, Micalet, Coixo Mata, Sento el Mamó.*

—Cognoms: *Madramany, Marco, Marqués, Chornet, Vallés, Furió, Oliver, Sanchis, Boix, Armandis.*

El topònim *L'Alcúdia* és el que apareix amb més assiduitat; Llorenç Millo, al poema *Ahir i hui*, arriba a anomenarlo setze vegades, la qual cosa fa que aconseguisca una funció dins del poema: la *personificació* és la figura més predominant. Tots els atributs donats al poble: «bella i polida», «rica i jove», «llaboriosa i llauradora», «sentida i apassionada»..., són els que podríem dir a una persona qualsevol: el poble sent, el poble plora, el poble riu...

Amb expressions grandiloqüents els poemes són única i exclusivament cants al poble nadiu, l'enyorança de la infantesa en *L'Alcúdia*, sense cap altre motiu que no siga l'evocació del passat i el conformisme del moment present. Nogensmenys, els poetes llorentinistes alcudians utilitzaren la *llengua materna* malgrat no expressar altres temes. Aquests poetes no saberen trencar amb la temàtica encetada a *L'Alcúdia* per Calvo Acacio, però afortunadament, ho feren en la llengua vernaclea.

Tal vegada ens quede avui quelcom que agrair a aquests poetes i poder dir com el poeta:
«Pero hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa».

Càntic en el temple (S. ESPRIU)

BIBLIOGRAFIA

BLASCO, R. *Estudis sobre la literatura del P. V. (1859-1936)*. Ed. Ajuntament *L'Alcúdia*, 1984.

COROMINES, J. *Estudis de toponímia catalana I*. ed. Barcino.

FABRA, P. *Diccionari General de la Llengua Catalana*, Edhasa, 1984.

FUSTER, J. *Antologia de la poesia valenciana (1900-1950)*, Ed. 3 i 4, València, 1980.

MILLO, J. Ll. *Apunts bio-bibliogràfics per a una història de les lletres de L'Alcúdia. (S. XVII-XX)*, Ed. Ajuntament *L'Alcúdia*, 1986.

MOREU-REY. *Els nostres noms de lloc*. Ed. Moll.

SANCHIS GUARNER, M. *Renaixença al P. V.*, Ed. 3 i 4, València, 1982.